

LA CATALUNYA DE
JULES
AINAUD
(1871 — 1872)

KBr

Fundación **MAPFRE**

Barcelona Photo Center

El mes de juliol del 2022, es complien 150 anys que el conjunt de les fotografies que Jules Ainaud va fer a Catalunya entre el 1871 i el 1872, per encàrrec de la casa J. Laurent de Madrid, van ser mostrades per primera i única vegada a Barcelona. Es van exposar a la seu que l'Ateneu Barcelonès, acabat de constituir, ocupava a la Rambla. Des d'aleshores ningú no s'havia interrogat sobre l'autoria real d'aquelles fotografies i s'havia donat per fet que el fotògraf i empresari que les va comercialitzar, Jean Laurent, n'era l'autor. Avui, 151 anys després, podem afirmar que Jules Ainaud va ser l'autor efectiu de la majoria de les fotografies del llevant peninsular que la casa J. Laurent va comercialitzar en els catàlegs del 1872 i el 1879.

L'exposició *La Catalunya de Jules Ainaud (1871-1872)* té com a objectius fonamentals la identificació i el reconeixement de l'obra fotogràfica que Jules Ainaud va fer a Catalunya al llarg del bienni 1871-1872 per encàrrec de la casa J. Laurent. Unes imatges fotogràfiques que no han portat mai el nom de Jules Ainaud.

Depassat l'equador del segle XIX, la fotografia en paper va començar a revelar-se com una possibilitat real de negoci amb futur, i en alguns països de l'Europa occidental van començar a sorgir empreses que, superant l'àmbit del taller de retrat fotogràfic, van iniciar-se en la distribució de reproduccions d'obres d'art, la divulgació de retrats de personalitats i la difusió de vistes de grans ciutats, de paisatges exòtics i d'arquitectura monumental. En aquest comerç es van consolidar empreses com Bisson Frères i Braun et Cie, a França; la London Stereoscopic and Photographic Company, al Regne Unit; Fratelli Alinari, a Florència, i J. Laurent, a Espanya. La producció fotogràfica d'aquestes empreses va omplir el món occidental de centenars de milers de còpies fotogràfiques en diferents formats.

Aquesta immensa producció de negatius —en plaques de vidre de gran format— i positius —majoritàriament en paper a l'albúmina— va exigir la contractació d'una ingent quantitat de fotògrafs, que es van posar a treballar al servei d'aquestes empreses. La majoria van concentrar la seva activitat professional en els tallers fotogràfics dedicats a la producció de còpies en paper. Els millors operadors es van dedicar a visitar els museus per fer reproduccions de les obres d'art o a recórrer grans àrees geogràfiques impressionant vistes de ciutats i de la seva arquitectura monumental en plaques de vidre que servien de matrius per fer les reproduccions en paper dels indrets que anaven seleccionant.

Jep Martí

Comissari

LA CASA J. LAURENT

L'arribada a Madrid del francès Jean Laurent Minier (Garchizy, 1816-Madrid, 1886) es va produir cap al 1844, i al principi es va dedicar al comerç de paper jaspit, cartolina fina i papers xarolats per a llibreters i enquadernadors mitjançant la societat Laurent, Geaudrod y Compañía.

Tot i els interrogants quant als seus inicis en el camp de la fotografia, està documentada la seva vinculació amb aquesta activitat des de mitjan 1855. L'any següent va obrir el seu primer estudi fotogràfic, on hem de situar els orígens de l'empresa que, amb el pas del temps, es va convertir en la més important de les que a Espanya es van dedicar al comerç de la fotografia. Primer va comercialitzar retrats de la família reial i de personalitats cèlebres o populars, i a principis de la dècada dels seixanta va començar la divulgació de reproduccions d'obres d'art, que va anar ampliant amb vistes de ciutats, paisatges, arquitectura monumental, obres públiques i costums i tipus populars. El darrer catàleg de l'empresa, del 1879, anunciava prop de 5.000 imatges fotogràfiques.

La casa J. Laurent va esdevenir un negoci de tal importància i magnitud, que va arribar a tenir un bon estol d'operadors al taller i a l'estudi fotogràfic, així com una selecció de fotògrafs per al treball de camp, que van recórrer la geografia peninsular fins allà on no va arribar Jean Laurent. Alguns noms coneguts entre els que van treballar al taller són Juan i Vicente Dailencq, José Vasserot, Carlos Pepín, Jorge Maigret, Carlos Bermudo, Teodoro Hoyau, Leon Bravy i Carlos Goutelle. Possiblement algun va acompanyar Jean Laurent a reproduir les obres d'art dels museus i a fotografiar vistes de les ciutats d'Espanya i Portugal. En aquest àmbit hem de destacar els fotògrafs José Martínez Sánchez, Alfonso Roswag, Luis Perrochón i, en particular, Jules Ainaud, el fotògraf a qui va dedicada aquesta exposició.

La majoria de les obres fotogràfiques exposades porten estampat, a continuació de la llegenda que identifica el lloc, el nom J. Laurent o J. Laurent y Cía., que no s'ha de llegir com la firma de l'autor de les imatges fotogràfiques, sinó que es correspon al nom de l'empresa productora, que regentava el fotògraf Jean Laurent.

JULES AINAUD, EL FOTÒGRAF

Jules Ainaud Escande va néixer a Lunèl, un municipi occità del Llenguadoc, a França, el 25 d'abril del 1837, i va morir a Barcelona el 3 de juny del 1900. El 1864 es va casar amb la malaguenya Ana Sánchez Gálvez, amb qui va tenir set fills, nascuts a Màlaga, Alacant i Barcelona, on finalment es va acabar establint la família cap al 1878. Alguns dels seus descendents han estat personalitats rellevants de la Catalunya contemporània, perpetuant el cognom Ainaud fins als nostres dies. Entre els seus fills destaquen l'escenògraf Josep Ainaud, el músic Enric Ainaud i el pedagog Manuel Ainaud, i entre els nets els historiadors Joan i Josep Maria Ainaud de Lasarte.

Jules Ainaud va treballar de retratista al llarg de la dècada dels anys seixanta del segle XIX a Manresa, Cardona, Igualada i Alacant. Possiblement també a Màlaga. Entre el 1870 i el 1872 va treballar per a la casa J. Laurent, de Madrid. A principis de la dècada dels noranta, va fer retrats a Barcelona per al fotògraf Antoni Esplugas, a l'estudi que tenia al número 2 de la plaça del Teatre, a tocar del Teatre Principal. En aquest estudi es va establir Jules Ainaud el 1892 amb el nom de «Mr. Jules. Fotografia Franco-Hispana», associant-se amb Anacleto Planas. Dels anys de retratista, tenim un magnífic retrat acolorit, datat el 1864 i signat juntament amb un altre fotògraf francès, Jean Darblade.

El fotògraf Jules Ainaud també va exercir l'ofici en diverses poblacions de la geografia espanyola des del 1863 fins al 1900, gairebé sempre per compte d'altres fotògrafs. D'aquí ve el fet que el seu nom hagi passat desapercebut per a la història de la fotografia fins fa ben poc temps, i encara avui la seva activitat fotogràfica es troba en procés d'investigació. Contractat per la casa J. Laurent, Jules Ainaud va prendre vistes fotogràfiques, va reproduir obres d'art i va impressionar estudis del natural. A Xàtiva i València (1870); Múrcia, Cieza, Archena i Cartagena (1870-1871); Oriola, Elx i Sagunt (1871); Tortosa, Poblet, Santes Creus i Montserrat (1871); Tarragona (1871-1872) i Barcelona (1872).

La seva producció com a fotògraf al servei de l'empresa J. Laurent va ser molt important i abundosa. S'han pogut documentar unes 430 fotografies fetes per Jules Ainaud, xifra que representa gairebé un 9 % de les imatges fotogràfiques comercialitzades per la casa J. Laurent, imatges que va incorporar als catàlegs comercials dels anys 1872 i 1879. De les plaques fotogràfiques que Ainaud va impressionar a Catalunya, se'n van comercialitzar 204, més d'un centenar de les quals es poden veure a l'exposició *La Catalunya de Jules Ainaud (1871-1872)*.

El darrer reportatge documentat que va fer va ser a Portbou el mes de maig del 1900, just abans de morir, per encàrrec de l'editor Lluís Tasso.

L'EXPEDICIÓ A CATALUNYA

El reportatge fotogràfic exposat a *La Catalunya de Jules Ainaud (1871-1872)* va ser fet entre els mesos d'agost del 1871 i juliol del 1872, per encàrrec de la casa J. Laurent. Comprèn imatges fotogràfiques des de l'Ebre fins a la Ciutat Comtal, com ara de Tortosa, Tarragona, els monestirs de Poblet i Santes Creus, el monestir i la muntanya de Montserrat, i Barcelona.

D'un total de més de 300 vistes impressionades en plaques de vidre de gran format (27 × 36 cm), el 1872 la casa J. Laurent en va comercialitzar 127 en paper a l'albúmina i, pocs anys després, el 1879 i com a J. Laurent y Cía., va afegir al catàleg comercial de l'empresa 67 vistes estereoscòpiques preses per Jules Ainaud amb una càmera d'un sol objectiu i en plaques de vidre de 13 × 18 cm.

En algunes de les fotografies es detecta una manera de fer més personal, per exemple a *Poblet (Tarragona)*. *Porta Reial del convent, Tarragona*. *La muralla ciclòpia, Barcelona*. *Plaça del Comerç, abans de Palau o Barcelona*. *Magrebí pidolant*. En aquestes i en altres imatges preses a València, a l'horta de Múrcia o al palmerar d'Elx, a diferència de les vistes impressionades per Jean Laurent o els fotògrafs comissionats, la figura humana és molt més que un arquetip o un patró de referència de les dimensions dels edificis fotografiats, fins i tot va més enllà de donar profunditat a la imatge captada. Aquí, la presència humana irromp en petites escenes de treball o en situacions quotidianes, tot i que no es pot perdre de vista que es tracta d'una realitat aturada pel fotògraf.

Tot i això, hem de tenir present que, en general, la producció d'Ainaud no reflecteix el seu punt de vista personal, sinó que respon als paràmetres de l'empresa comercial que li va fer l'encàrrec, i que l'objectiu principal no era crear o documentar, sinó difondre. L'obra de Jules Ainaud feta a Catalunya segueix el cànon marcat per l'empresa. Això justifica que en el reportatge del monestir de Poblet no es faci evident la destrucció i l'abandonament del recinte monacal; que a Tarragona no fotografiï vistes de l'amfiteatre romà, gairebé del tot ocult per edificacions sobreposades, o que a la catedral de Barcelona, malgrat l'extraordinari recull de vistes del claustre, no en faci cap de l'antiga façana inacabada.